

Dødsfall i norske politiarrester

Sammendrag

Bakgrunn. Det har vært økende oppmerksomhet omkring dødsfall i landets politiarrester. Imidlertid har det ikke vært kjent hvor mange som dør og årsaken til dødsfallene.

Materiale og metode. Opplysninger vedrørende alle dødsfall fra 1993 til og med 2001 ble innhentet fra landets politidistrikter. Vi innhentet også opplysninger om antall innsettelse, og hvor mange som ble innsatt for beruselse i år 2000 og 2001.

Resultater. I løpet av de ni undersøkte årene døde 36 personer i norske politiarrester, dvs. 0,6/10 000 innsatte per år. $\frac{1}{3}$ var < 30 år og åtte døde i løpet av den første timen etter innbringelsen. Bare $\frac{1}{3}$ av alle innsettelsene i politiarresten var forårsaket av beruselse. Likevel stod denne gruppen for hele $\frac{4}{5}$ av dødsfallene.

Dødsårsakene var i 20 tilfeller akutte forgiftninger, tre tilfeller av kvelning, fem tilfeller av intrakranial blødning og fem andre. I tre tilfeller var dødsårsaken ukjent. Akutt alkoholforgiftning var vanligste enkeltårsak med 11 dødsfall.

Fortolkning. I politiarrestene fører alvorlig rus, først og fremst alkoholberuselse, til økt risiko for død. Bedre rutiner for tilsyn, økt legetilgjengelighet, samt overføring av de mest berusede til sykehus er noen tiltak som sannsynligvis vil redusere antall dødsfall.

Engelsk sammendrag finnes i artikkelen på www.tidsskriftet.no

> Se også side 1047

Willy Aasebø
waaseboe@online.no

Jan Erikssen

Jørgen Jonsbu

Medisinsk avdeling
Akershus universitetssykehus
1474 Nordbyhagen

Dødsfall i politiarresten har i de senere år vært i medienes søkelys. Politiets oppgaver medfører bruk av tvangsmidler. Dette stiller store krav til dem som håndhever tvangen. Dødsfall er en tragedie for de pårørende og en stor belastning for de polititjenestemenn og/eller arrestforvarere som har vært involvert. Flere enkeltsaker har fått bred omtale og i noen tilfeller har det ført til rettsaker med krav om erstatning.

Verken antall dødsfall eller årsaker til dødsfall i norske politiarrester har vært kjent tidligere. Hensikten med denne studien er å finne hvor mange som døde i norske politiarrester i perioden 1993–2001 samt å avdekke dødsårsakene og andre relevante forhold vedrørende dødsfallene.

Metode

Våren 2002 opprettet politidirektøren et utvalg, politiarrestprosjektet, med førsteforfatteren som medlem. Utvalget fikk i oppdrag å gjennomgå forholdene vedrørende innsettelse i politiarrest. En forespørsel ble sendt til alle landets 27 politidistrikter med anmodning om å få opplyst hvor mange dødsfall som var registrert fra 1993 til og med 2001. Alle svar. Det ble også bedt om en rekke andre opplysninger vedrørende dødsfallene, som tidsangivelser, personalia, obduksjonsrapporter, politirapporter og rapporter fra SEFO (de særskilte etterforskningsorganene).

Utvalget innhentet også opplysninger om hvor mange personer som totalt var blitt innsatt i årene 2000 og 2001, samt hvor mange av disse som ble innsatt etter § 9 i politiloven (drukkenskap). Bare 15 av distriktene hadde tall for drukkenskapsarresten.

Vi registrerte kjønn, alder, årsak til innsettelse samt grad av alkoholpåvirkning og/eller påvirkning av andre rusmidler. Det ble også spurt om det hadde vært legetilsyn. Dødsårsaken ble bestemt ved obduksjon. I de tilfellene dette ikke ble utført, kunne dødsårsaken i noen tilfeller fastsettes ut fra de øvrige tilgjengelige opplysninger.

Resultater

Gjennomsnittlig var det 66 300 innsettelse per år i norske politiarrester i årene 2000 og

Fakta

- I gjennomsnitt dør det fire menn hvert år i norske politiarrester
- Akutte forgiftninger og skader av langvarig misbruk er de vanligste dødsårsakene
- De som innbringes for beruselse har størst risiko for død
- Erfaringene fra Oslo og Danmark indikerer at antall dødsfall kan reduseres betydelig

2001. Ca. $\frac{1}{3}$ ble innbrakt pga. beruselse. Oslo hadde den største politiarresten i landet med 26 % av alle innsettelsene.

Det døde 36 personer i politiarresten i løpet av ni år, dvs. 0,6/10 000 innsettelse per år (tab 1). Ser vi bort fra Oslo, som bare hadde tre dødsfall (0,19/10 000 innsettelse), er tallet på landsbasis 0,76/10 000 ($p < 0,01$ for forskjellen mellom Oslo og landet for øvrig). 30 ble obdusert. Resten har vi klassifisert ut ifra politirapportene, som igjen henviser til legerapporter i to tilfeller. I tre tilfeller var dødsårsaken ukjent.

Fem dødsfall skyldes skader skjedd før pågripelsen. Alle var epiduralblødninger (tab 2). Det var fire suicid: to hengninger, en strangulering og ett forgiftningsdødsfall.

Akutte forgiftninger var den vanligste årsak til død (56 %) (tab 2). I gruppen «naturlige dødsfall» var det ett tilfelle av hjerteinfarkt, tre menn med alvorlige kroniske alkoholskader (alkoholisk levercirrhose og alkoholisk kardiomyopati) og én som ble funnet med antatt hjertestans (tab 2). Alle fem ble funnet døde på cellen.

20 ble antatt å være døde av forgiftninger, herav 11 av akutt alkoholforgiftning (tab 3). Av disse ble ett dødsfall klassifisert som suicid, de øvrige som ulykker. Den gjennomsnittlige alkoholkonsentrasjonen var 3,2 promille (2,3–5,0 promille) ved tidspunktet for død. Fem brukte også medikamenter. Selv om disse var brukt i terapeutiske doser (i henhold til postmortale blodprøveresultater), kan interaksjoner ikke utelukkes. Bruk av rusmidler, enten som en akutt forgiftning eller etter langvarig misbruk, var hovedårsaken eller medvirkende årsak til 88 % av dødsfallene.

Tabell 1 viser at beruselse var den direkte årsak til innbringelsen ved 81 % av dødsfal-

lene (§ 9 i politiloven), i over halvparten av tilfellene fordi den innbrakte ikke kunne ta vare på seg selv.

Bare fire ble vurdert av helsepersonell før døden, tre av disse hadde hodeskader. To ble tilsett av lege før innbringelse, i ett tilfelle ble lege konsultert via telefon, og én ble innsett etter først å ha blitt behandlet for en opiatoverdose.

Seks personer ble funnet døde i løpet av den første timen etter innbringelsen, og alle unntatt én innen ni timer.

Diskusjon

Det har gjennomsnittlig vært fire dødsfall årlig i norske politiarrester (dvs. 0,9 dødsfall per million innbyggere per år). Til sammenlikning var det 20 dødsfall i danske politiarrester i tidsrommet 1981–85 (0,8 per million) (1), og 59 i Nederland i 1983–93 (0,4 per million) (2). Den danske rikspolisjefen opplyser at det kun var sju dødsfall i løpet av de fire årene 1998–2001 (0,3 per million) (E. Justesen, personlig meddelelse). Internasjonale sammenlikninger er vanskelig bl.a. fordi det er store forskjeller med hensyn til hvor mange som settes i arrest i forhold til befolkningen og hvor lenge de er innsatt. Undersøkellesmetodene er forskjellige, og lovverket likeså, spesielt i synet på offentlig beruselse.

Suicid forekommer relativt sjelden i norske politiarrester, 0,09 per million innbyggere per år. Fra Nederland er det rapportert 0,13 per million per år (2), fra Danmark ingen (1), fra England og Wales 0,22 per million per år (3) og fra New Zealand 1,26 per million per år (4). Politiet har lagt ned et betydelig arbeid for å hindre selvskadelig atferd i cellene.

Våre tall representerer minimumstall fordi vår undersøkelse baserer seg på at de enkelte politidistriktene har nedtegnet alle dødsfall som har skjedd i løpet av de siste ni år. En annen mulig feilkilde er at en innsatt kan være blitt overflyttet til sykehus før døden og derfor ikke blitt rapportert. Det er overraskende og kritikkverdige at politiet ikke har hatt/har statistikk over så alvorlige hendelser som dødsfall i arrester.

Vår undersøkelse viser at det er større risiko for død blant de som innbringes for beruselse enn blant dem som innbringes av andre årsaker. Vi fant at 88 % av dem som døde var akutt påvirket av rusmidler eller hadde kroniske skader som følge av rusmisbruk. Disse tallene samsvarer med resultatet

Tabell 1 Dødsfall i norske politiarrester, 1993–2001. Vi kjenner tidsangivelsene i 33 saker, og innbringelsesårsak i 34. For øvrige variabler er N = 36

Alder (år) – gjennomsnitt (spredning)	40 (17–70)
Kvinner/menn	1/35
Tid fra innsettelse til død – gjennomsnitt	4 t 20 min
< 1 time	6
< 9 timer	26
Årsak til innsettelse	
Rus + omsorgssvikt	19
Rus + offentlig bråk/husbråk	8
Kriminalitet	7
Vurdert av lege/helsepersonell	4

Tabell 2 Dødsmåter og dødsårsaker ved dødsfall i norske politiarrester 1993–2001

Dødsmåter	Naturlig død	Suicid		Ulykke		Ukjent	Sum
		Kvelning	Forgiftning	Forgiftning	Hjernehinneblødning		
Dødsårsaker	1						
Antall (herav obdusert)	5 (3)	3 (3)	1 (1)	19 (18)	5 (4)	3 (1)	36
Prosent	14	8	3	53	14	8	100

¹ Hjerteinfarkt, alkoholisk levercirrhose, alkoholisk kardiomyopati

Tabell 3 Dødsfall som følge av akutte forgiftninger, fordelt etter hovedforgiftningsagens

	Alkohol	Heroin	Blanding	Andre	Sum
Antall totalt	11	4	2	3	20
Andel (%)	55	20	10	15	100

fra en canadisk undersøkelse, der man fant at 86 % av dødsfallene var rusrelatert (5). Ved å konsentrere oppmerksomheten om de mest berusede kan dødeligheten sannsynligvis reduseres. Denne antakelsen styrkes ved det forholdet at Oslo politiarrest hadde overraskende få dødsfall. En viktig årsak kan være at arresten i Oslo ikke tar imot personer med betydelig rus, dvs. personer som ikke kan ta vare på seg selv. Danske politimyndigheter, som synes å ha redusert antall dødsfall, har konsentrert seg om å bedre legetilgjengeligheten, spesielt for dem som innbringes for beruselse.

Politiet arbeider nå med forskjellige tiltak for å redusere antall dødsfall i arrestene, bl.a. økt legetilgjengelighet. Det viktigste tiltaket ville trolig være at personer med stor grad av beruselse må bli betraktet som alvorlig syke

mennesker som har behov for medisinsk observasjon og behandling.

Vi takker Politidirektoratet som med Politiarrestprosjektet, under ledelse av politimester Ole P. Parnemann, har gitt oss adgang til å analysere de innsamlede dataene.

Litteratur

- Segest E. Police custody: deaths and medical attention. *J Forensic Sci* 1987; 32: 1694–1703.
- Blaauw E, Vermunt R, Kerkhof A. Deaths and medical attention in police custody. *Med Law* 1997; 16: 593–606.
- Norfolk GA. Deaths in police custody during 1994: a retrospective analysis. *J Clin Forensic Med* 1998; 5: 49–54.
- Skegg K, Cox B. Suicide in custody: occurrence in maori and nonmaori New Zealanders. *N Z Med J* 1993; 106: 1–4.
- Giles HG, Sandrin S. Alcohol and deaths in police custody. *Alcohol Clin Exp Res* 1992; 16: 670–2.